

Nieuwsbrief Bos t'Ename: jaaroverzicht 2010-2011

Beste bosmensen,

Allereerst onze beste wensen voor 2012!!!

Briefkes...

Twee jaar geleden zijn we gestart met een maandelijks digitale nieuwsbrief. Af en toe zullen we jullie nog een kort papieren briefje voor belangrijke activiteiten krijgen. De papieren nieuwsbrief krijgen jullie nog één keer per jaar onder de vorm van een jaaroverzicht. We ontbreken nog veel e-mail adressen, deze alsook adres wijzigingen van jullie post adres mogen naar stephaandhaeyer@gmail.com gestuurd worden. Dit papieren jaaroverzicht bespreekt de werking van Bos t'Ename in 2010 en 2011.

2010 was internationaal uitgeroepen tot het jaar van de biodiversiteit, wat betekende dat nu concreet voor een natuur reservaat als dat van Bos t'Ename? 2011 was het jaar van de vrijwilliger, welke vrijwilligers zijn er hier actief?

Diversiteit aan soorten

Welke soorten dieren, planten, zwammen,... komen er voor hier in ons bos? We weten het al een beetje, maar maandelijks worden er nog soorten 'voor het eerst' waargenomen en op naam gebracht hier in Bos t'Ename. Op 22 en 23 mei 2010 deden we mee met een Vlaams inventarisatieproject waarbij zoveel mogelijk soorten op 1 weekend gezocht werden. In totaal zijn er toen 718 soorten gevonden in Bos t'Ename, wat het meeste aantal soorten was in Oost-Vlaanderen. Op Vlaams niveau waren er nog 5 gebieden met meer soorten dan ons, maar de vijf gebieden voor ons zijn allemaal véél groter, en liggen - op Hingene na- in de Kempen.

Deze en de andere recent gevonden soorten in Bos t'Ename kan je terugvinden op www.waarnemingen.be-gebieden- Bos t'Ename! Hieronder het overzicht van gevonden en reeds ingevoerde soorten.

	N Bos t'E	N België	%
Zoogdieren	28	67	42
Dagvlinders	36	94	38
reptielen/amfibieën	9	24	38
Planten	429	1307	33
Vogels	139	433	32
sprinkhanen/krekels	13	45	29
geleedpotigen (overig)	190	729	26
Libellen	17	66	26
vliegen/muggen	231	1265	18
mossen/korstmossen	118	694	17

paddenstoelen	378	2402	16
nachtvlinders/micro's	219	1714	13
weekdieren ea ongewerv	59	595	10
Kevers	133	1372	10
Insecten (overig)	10	120	8
wantsen/cicaden	47	578	8
bijen/wespen/mieren	56	727	8
Vissen	6	129	5
algen/wieren	0	329	0
Totaal op 22 september 2011	2118	12690	17

N Bos t'E = aantal ingevoerde soorten in Bos t'Ename, N België= aantal ingevoerde soorten in België, % = vergelijking van het aantal ingevoerde soorten in Bos t'Ename t.o.v. België. **Groene fluo = taxa die goed geïnventariseerd zijn**, **oranje fluo de taxa die nog een beetje beter mogen geïnventariseerd worden en in rode fluo de taxa die nog zwaar bestudeerd dienen te worden.**

Dit jaar stegen we naar **4 verschillende soorten die in België tot nu toe enkel in Bos t'Ename gevonden zijn**. Een soort slankpootvlieg *Hercostomus nigrilamellatus* en spekworteltrips *Tameothrips tamicola* kenden we al, de nieuwkomers zijn wilgentak mineervlieg *Hexomyza simplicoides* en geoorde wilgentakbladwesp *Euura auritae*. Een zeldzame soort zweefvlieg die graag in natte boomholtes zit, *Pocota personata* is op een nieuwe plaats in het reservaat en ondertussen op nog een paar plaatsen in België gevonden. Bij de soorten die het goed doen noteren we o.a. twee spelende **steenmarters** aan de rand van het Wallebos. Wellicht waren het jong dieren die zich lieten bewonderen. Dat is dan ook de eerste indicatie op mogelijk voortplanting van steenmarter in het reservaat. In de Braambrugstraat werden twee **hazelwormen** gezien. Eén werd door Raoul op de hoek met Spendelos in de bek van een kraai gezien. Een tweede hazelworm was een verkeersslachtoffer vlakbij de loods. Dat is een indicatie van belangrijke uitbreiding van het hazelworm leefgebied binnen het reservaat.

Ondanks alle inspanningen zijn er ook soorten die we verliezen. vuursalamander al sinds de jaren '70, de laatste jaren volgden kamsalamander, wielewaal, argusvlinder en wellicht ook waterspitsmuis en eikelmuis en verschillende andere verborgen kleine soortjes.

Diversiteit aan cultuurdieren

Er kwamen vele positieve opmerkingen over de mooie Goudbrakel kippen die in en rond de loods vrij rondlopen. Goudbrakels liepen vroeger op vele boerderijen in de Vlaamse Ardennen en waren gewend om hun eigen kostje bij elkaar te scharrelen. Dit vrij zelfredzame ras is een aanvulling op onze kudde Oost-Vlaams roodbonte runderen waarmee we begrazen en Duck het Brabands trekpaard die dient voor bosbeheerswerken. Andere, niet autochtone rassen, die werden ingeschakeld in het reservaat waren Koninkspaarden, ponies, holstein koeien en witblauwe koeien.

Komende twee jaar loopt er een intensief onderzoek in 10 natuurreservaten over het **schuilgedrag en dierenwelzijn van koeien**. Wat doen ze bij extreme kou, sneeuw, regen en hitte? Om dat op een wetenschappelijke manier te kunnen beantwoorden heeft het Instituut voor Landbouw- en Visserij Onderzoek mobiele schuilhokken met een weersstation gezet op diverse plaatsen en worden runderen volgen met een GPS systeem. In Bos t'Ename hebben we ook zo een 'moderne' koe en staat er

tijdelijk zo een opstelling in het begrazingsblok net achter de loods. De koeien hebben het schuilhok nog niet veel gebruikt. Wellicht zitten ze beter in het bos.

Diversiteit aan boskanters

Om te hooien, hout te kappen, takken te snoeien, hagen te scheren, dieren te verzorgen/verzetten,... zijn vele handen, zéér veel handen nodig. Tijdens onze zaterdagse werkdagen kwamen er vooral vrijwilligers die rond het reservaat wonen, maar ook van verder, van over de hele wereld, was er hulp. Naast Vlamingen werden we geholpen door Walen, Nederlanders en zelfs door een Amerikaan, enkele Afrikanen en Australiërs. De Land- en Tuinbouwschool uit Oudenaarde, de Steignerschoolen uit Gent en Leuven en de Frennetschool uit Nederename kwamen tijdens de schooluren leren bossen beheren. Vooral voor de maaiwerken deden verschillende geledingen binnen JNM hun jaarlijkse bijdragen. Desondanks blijft er meer werk dan dat deze vrijwilligers aankunnen.

Door het Leaderproject 'Natuur en landschapszorg in een stroomversnelling in de Vlaamse ardenennen' was reeds vorig jaar een ploegbaas aangeworven die versterkt wordt door 2 extra arbeiders. Soms vanuit Ronse, soms vanuit onze loods in Bos t'Ename ondersteunen ze ons en de andere Natuurpunt reservaten in de streek.

Zondag 11 december 2011 serveerden we de jaarlijkse spaghetti maaltijd van de werkgroep. Omdat dan meestal de parochiezaal goed gevuld is, profiteerden we ervan om Jean de La Fontaine in de bloemetjes te zetten en te danken voor zijn jarenlange inzet voor den bos. **Omwille van gezondheidsredenen zet Jean een stap achteruit als conservator.** Het gebeuren werd gefilmd en met beeldmateriaal opgeluisterd door Frank De Baere. De filmpjes en de opnames van "professor De Smet" kan je op Youtube herbekijken. Om praktische redenen is de hulding in 4 aparte stukken te zien:

<http://www.youtube.com/watch?v=yJcvCmQ5AXU>

<http://www.youtube.com/watch?v=qHU1LUYV8qQ>

<http://www.youtube.com/watch?v=pyksQx5BlrY>

<http://www.youtube.com/watch?v=AdaWt3U0gqQ>

Om een deel van de leemte op te vullen door het vertrek van Jean zal John Veys de taak van adjunct conservator administratie op zich nemen. We weten dat John als penningmeester zijn engagement nauwgezet opneemt en wensen hem dan ook veel succes bij de uitbreiding van zijn takenpakket.

Diversiteit aan 'verwerkte producten'

In de oude boskernen van Bos t'Ename zijn er zones afgebakend waar de natuur volledig zijn gang mag gaan. In deze zones wordt geen hout geëxploiteerd (= nietsdoenbeheer). In andere zones kappen we regelmatig om meer kansen te geven aan de verschillende boom- en struiksoorten die in het bos voorkomen, alsook om de diversiteit in de verschillende groeistadia van het bos te bevorderen. **Als een houtkap correct wordt uitgevoerd, krijgen tal van dieren- en plantensoorten meer kansen** doordat er tijdelijk meer licht is. Daarom wordt er in **de Lange dreef** en in **de Braambrugstraat** telkens een stuk populierenbos gekapt worden door een aannemer. Aan de **Kattenberg** wordt er in 2 bospercelen sterk gedund. Door het hout van deze percelen per opbod op stam te verkopen hebben we alweer een oude Enaamse traditie nieuw leven in geblazen.

De andere kleinere bomen die in het reservaat gekapt worden, worden traditioneel verdeeld onder de vrijwilligers die op de zaterdagse werkdagen komen. Speciaal voor hen was er een **cursus veilig kettingzagen**.

Een gekapte boom kan meer waard zijn dan enkel brandhout. Enkele mooie essen stammen worden gebruikt tijdens de beeldhouwlessen van de Steignerschool. In 2010 ging bij ons de eerste cursus (sinds tientallen jaren) **groenhout bewerking** door in Vlaanderen. In 2011 ging bij ons de eerste groenhoutconventie door. Gedurende 2 dagen kwamen schrijnwerkers van binnen en buitenland hier samen om te kijken hoe je vers gekapt hout kan bewerken. Welke technieken bestaan er om meterslange essen makkelijk te klieven tot constructiehout? Hoe maak je duurzame dakpannen uit kastanje of populier? Wist je dat eiken dakpannen tot 70 jaar kunnen mee gaan? Populieren

dakpannen daarentegen zijn rot na 30 jaar. Verder werden er diverse formaten van palen gezaagd uit een Valse accasia houtkant. Valse accasia is nog beter dan kastanje om er duurzame palen van te maken.

In 2010 hooiden we voor het eerst meer dan we zelf nodig hebben voor onze dieren. De overschot aan pakjes **hooi** werden verkocht en met plezier opgegeten door schapen, koeien, paarden,... van andere kwekers. Een overschot van enkele van onze eigen runderen werd trouwens ook verkocht via het thuisverkoop systeem van vee akker. En smaken dat het deed!

Diversiteit aan wandelpaden

Grote rustzones zijn o.a. noodzakelijk voor soorten grote zoogdieren en vogels. Anderzijds is het ook heel belangrijk dat mensen kunnen genieten om buiten in de natuur te zijn. Daarom zijn er delen van het bos bestemd als rustzone en andere als wandelzone. Na het succes van het Mariette Tiellemanspad en het Aardgasnatuurpad werkten we verder aan de uitbouw van het vernieuwde Volkegempad. De officiële opening van het vernieuwde Volkegempad vond plaats tijdens de Vlaamse Ardennendag op 17 april. Op deze mooie lentedag kwamen meer dan 1200 bezoekers om samen met minister Joke Schauvliege te wandelen.

Het mysterie van de koolput

Als je van Ename dorp de Kattenberg naar omhoog wandelt kom je halverwege de helling de Koolputlos tegen. Sla je die in dan kom je in het Koolputbos. Deze namen komen van putten die men hier zou gegraven hebben op zoek naar steenkool. Tot vorige maand was er geen spoor te vinden van deze putten. Tot Guido in december op speciale digitaal hoogte model kaarten 2 even grote cirkels ontdekte. Eén cirkel in het Koolputbos en één er vlak bij. In de achttiende eeuw steeg de vraag naar brandstof. Men hoopte steenkool te vinden in Vlaanderen en begon daarom in Bos t'Ename te graven. Tussen maart 1767 en het einde van 1768 werden gelijktijdig 2 putten gegraven op zoek naar steenkool. De wanden van deze putten waren met hout bekleed en 100 m diep. In 1835 waren die putten, gevuld met water, nog steeds aanwezig. Ondertussen weten we dat er gestopt werd met graven op 100 m diepte omdat daar de primair rotssokkel is waar men toen niet meer door geraakte. Er waren plannen om in 1838 op een derde plaats in Ename steenkool te zoeken. Uiteindelijk is er vele boringen later, in 1912, dan toch steenkool gevonden in Vlaanderen, in Winterslag. De cirkels die op het digitaal hoogte model te zien zijn hebben een buitendiameter van ongeveer 40 m en een relatief 'plat vlak' met een binnendiameter van een dikke 20 m. Waarom zo'n grote putten in de helling van een heuvel voor een put die vermoedelijk maar ongeveer 2 meter diameter had? Het antwoord kan wellicht worden verklaard door de manier van het droogpompen van deze putten. Hiervoor werd een rosmolen (= paardenmolen) gebruikt, waarbij de dieren in een grote cirkel om de put heen liepen. Verder onderzoek moet uitwijzen of er effectief nog houten planken in de grond zitten afkomstig van deze putten. En de derde put dan? Als die al gegraven is, dan had men al met stoom aangedreven machines om een put droog te houden. Daarvan is nog geen spoor... Wordt vervolgd...

Wat heeft 2012 in zijn mars?

Binnen enkele jaren willen we een boek schrijven over het Bos t'Ename waarbij de nadruk ligt op geschiedenis en het verband met biodiversiteit. Hiervoor willen we dat alle taxa (soortengroepen) goed onderzocht worden. In 2012 zullen we ons voornamelijk focussen op de doodhoutprocessen. Hiervoor zullen er verschillende specialisten het reservaat komen inventariseren. Om een degelijk beeld te krijgen over de aanwezige diversiteit aan doodhoutorganismen, doodhoutkevers in het bijzonder, gaan we verschillende soorten vallen plaatsen verspreid over het reservaat. Deze moeten om de 2 weken geledigd worden, daarna op familie gesorteerd worden en dan door diverse

specialisten gedetermineerd. Dat kan enkel als we voldoende **mensen vinden om mee de vallen te legen. Wie wil hier aan mee werken gedurende het komende half jaar?** Gelieve je op te geven bij Pieter Blondé of Guido Tack.

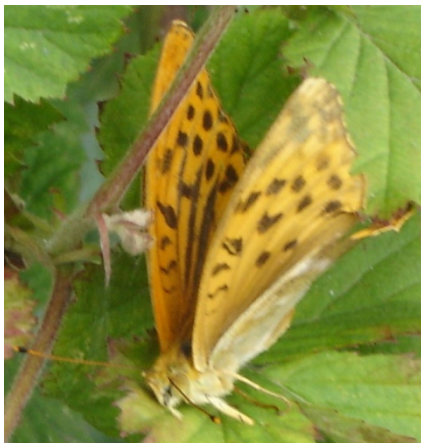
Werkdagen: Vertrek steeds aan de loods, Braambrugstraat 43, Oudenaarde. Gans het jaar door elke laatste zaterdag van de maand. Van 9 uur tot 12 uur en van 13 uur 30 tot 17 uur, eten en drank is voorzien. Tijdens de wintermaanden ook de 2e zaterdag van de maand op dezelfde uren, maar dan wel zelf eten meebrengen. **Volgende werkdag:** nu zaterdag 11 februari. Meer info: Pieter Blondé 0488/362 279 en Guido Tack 0474/90 02 30.

Lidgeld: Je jaarlijks lidgeld betalen kan je doen door overschrijving van 8 euro op rekeningnummer 001-0888121-65 van de Werkgroep Bos t'Ename, Wallestraat 22, Ename 9700.

Een aantal ontbrekende puzzelstukken binnen het Bos t'Ename zouden we graag aankopen. De subsidies hiervoor zijn zo goed als stopgezet door de Vlaamse overheid. Wie de **uitbreiding van de laatste stukken natuurreservaat financieel wil steunen** en hiervoor een bewijs wil ontvangen voor fiscale aftrek bij de belastingen, kan dit doen op het rekeningnummer 293-0212075-88 van Natuurpunt Beheer, Coxiestraat 11, Mechelen 2800 met de vermelding project 3643, Bos t'Ename (minimum 40 euro voor fiscale aftrek).

Zoals jullie zien waren 2010 en 2011 een zeer actieve en divers werkjaren in Bos t'Ename.

We hopen om dat met jullie hulp te kunnen verder zetten in 2012!

Keizersmantel

Steignerschool

Vlaamse Ardennendag

Vlaamse Ardennendag (foto: Gunter Groenez)